

กว่าจะรู้ใจ

เมื่อครั้งขงจื้อออกเดินทางไกลเพื่อไปเผยแพร่คำสอนแก่ประชาชนในเมืองต่างๆ พร้อมกับลูกศิษย์ ครั้งหนึ่งเสบียงที่เตรียมไว้หมดระหว่างการเดินทาง ซึ่งละแวกนั้นเป็นถิ่นทุรกันดาร ไม่มีอะไรที่จะหามาหุงต้มเพื่อเป็นอาหารเลย ขงจื้อและลูกศิษย์ที่ติดตามต้องอดอาหารเป็นเวลาถึง ๗ วัน สิ่งที่พอช่วยประทังความหิวได้ก็คือการพักและการนอนหลับในระหว่างการเดินทาง ในขณะที่ทุกคนกำลังเผชิญกับความหิวอย่างหนัก ก็มีลูกศิษย์คนหนึ่งอาสาจะไปหาอาหารมาให้ เขาออกไปขอข้าวจากชาวบ้านในละแวกนั้น และได้มาเพียงน้อยนิด

ขงจื้อสังเกตเห็นว่าขณะที่ลูกศิษย์คนthatไปขอข้าวมากำลังหุงข้าว เขาตักข้าวในหม้อขึ้นมากินคำหนึ่ง ซึ่งดูเอาเปรียบคนอื่น แต่ขงจื้อก็ไม่ได้ว่ากล่าวอะไรในขณะนั้น แต่เมื่อหุงข้าวเสร็จแล้วลูกศิษย์ยกหม้อข้าวลงเตรียมตักให้ขงจื้อได้กินก่อน แทนที่ขงจื้อจะรับอาหารมาแล้วรับประทานทันที กลับยืนขึ้นพร้อมกับกล่าวกับลูกศิษย์ทั้งหมดว่า

“วันนี้ข้าได้ฝนถึงพ่อผู้เสียชีวิตไปแล้ว หากข้าวที่หุงในหม้อนี้มีความบริสุทธิ์อย่างแท้จริง ข้าจะขอใช้ข้าวหม้อนี้ให้พ่อที่จากไปแล้วของข้า”

ลูกศิษย์ทุกคนได้ยินเช่นนั้นก็ไม่มีใครทักท้วง แต่ลูกศิษย์ที่หุงข้าว
ได้พูดขึ้นมาว่า

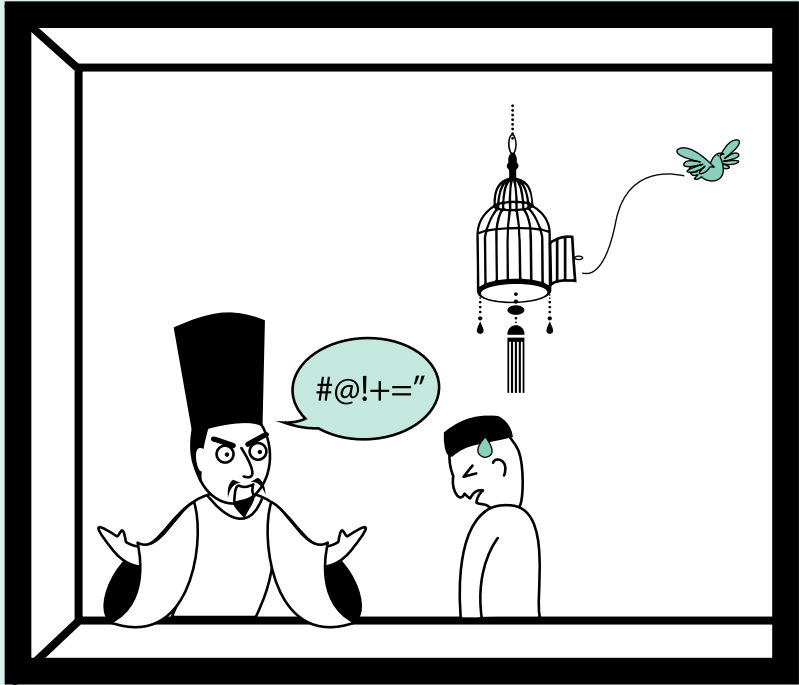
“ท่านอาจารย์ ถ้าอย่างนั้นคงไม่ได้แล้วครับ ข้าวที่ข้าหุงนั้นไม่บริสุทธิ์
พอ เพราะเมื่อครู่มีฝุ่นตกลงไปในหม้อข้าว ข้าได้ตักฝุ่นนั้นขึ้นมา และ
ด้วยความเสียดายข้าวซ้อนนั้น ข้าจึงได้กินข้าวที่เป็นฝุ่นนั้นด้วย”

ขงจื้อได้ฟังคำตอบจากลูกศิษย์เช่นนั้นก็รู้สึกภูมิใจในศิษย์ของตน
ยิ่งนักที่ไม่โกหกเพราะเห็นแก่อำนาจเพียงเล็กน้อย ขณะเดียวกันขงจื้อ
ก็ได้ข้อคิดว่า ไม่ควรตัดสินจากสิ่งที่เห็นด้วยตาเท่านั้น ทุกสิ่งที่เกิดขึ้น
ควรได้รับการพิจารณาด้วยใจที่ชอบธรรม

ดังนั้นเมื่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่เป็นอย่างที่ขงจื้อเห็น และเพื่อให้
เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นครูสอนใจแก่เหล่าลูกศิษย์ ขงจื้อจึงกล่าวว่า

“สิ่งที่เราเห็นด้วยตานั้นจริง แต่จะเชื่อตาทั้งหมดก็ไม่ได้ สิ่งที่เรา
อาศัยรับรู้ก็คือจิตใจ แต่จะอาศัยจิตใจทั้งหมดก็ไม่ได้ พวกเจ้าทั้งหลาย
จงจำไว้ว่า การที่จะเข้าใจใครคนหนึ่งอย่างถ่องแท้ั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ จะ
ต้องอาศัยการเรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นเวลานาน ๆ ไม่ใช่ตัดสินเพียงเพราะ
เห็นด้วยตา หรือรู้สึกด้วยใจอย่างเดียวอย่างหนึ่งเท่านั้น”

ข้าพเจาเอง

เจ้าเมืองท่านหนึ่งโปรดปรานการเลี้ยงนกตัวเล็ก ๆ เป็นอย่างมาก เพราะทำให้รู้สึกเพลิดเพลินทุกครั้งที่ได้ชื่นชม โดยเฉพาะเวลาที่นกตัวกระจิดกระโดดไปมา ใจของเจ้าเมืองจะรู้สึกเป็นสุขยิ่งนัก

ท่านเจ้าเมืองได้มอบหมายให้ชายหนุ่มคนหนึ่งที่มีความรู้เกี่ยวกับนกเป็นผู้ดูแล ซึ่งเขาก็เฝ้าเลี้ยงดูเอาใจใส่จนเป็นอย่างดี ทุก ๆ วันเขาจะให้อาหาร น้ำ และสิ่งที่เป็นการบำรุงนกด้วยความใส่ใจ ทำให้เป็นที่ไว้วางใจของเจ้าเมืองเป็นอย่างยิ่ง เป็นเหตุให้เขาได้รับรางวัลพิเศษและค่าชื่นชมอยู่เนือง ๆ

อยู่มาวันหนึ่ง ในขณะที่เปิดกรงเพื่อให้อาหาร ปรากฏว่านกน้อยอาศัยจังหวะที่คนเลี้ยงนกเปลว บินออกจากกรงไป ชายหนุ่มตามจับอยู่เป็นเวลานาน แต่ก็จับไม่ได้สักที พอท่านเจ้าเมืองทราบข่าวก็โปรดหายไปที่โกรธสุดขีด ถึงกับออกคำสั่งให้นำชายหนุ่มผู้ดูแลนกไปฆ่าทิ้งทันที แม้ชายหนุ่มจะอ้อนวอนขอชีวิตอย่างไรเจ้าเมืองก็ไม่ใจอ่อน เหล่าบริวารที่อยู่ใกล้ก็ไม่มีใครกล้าคัดค้านเพราะกลัวอาญาจะถึงตัว

ขณะที่กำลังเตรียมการประหารชีวิตชายเลี้ยงนก ที่ปรึกษาผู้ชาญฉลาด

ของเจ้าเมืองก็ขอเข้าพบเพื่อเสนอแนะความคิดเห็นบางอย่าง เมื่อเจ้าเมืองเปิดโอกาสให้ ที่ปรึกษาจึงเข้าประเด็นทันที

“ท่านขอรับ ขอเวลาข้าพุดอะไบบ้างได้ไหม”

“เจ้ามีอะไกรักว่ามา” เจ้าเมืองกล่าวตอบด้วยความรู้สึกหงุดหงิดใจ

“ในความเห็นของข้า คนเลี้ยงนกมีความผิดอยู่ ๓ ประการ แต่เพื่อให้เขายอมรับโดยดี ข้าขอแจกแจงความผิดของเขาให้ท่านและเจ้าตัวรูก่อนจะดีไหม เมื่อประหารชีวิตเขาแล้วทุกฝ่ายจะได้ไม่ค้างคาใจ”

“ก็ดีเหมือนกัน ถ้าอย่างนั้นท่านก็ว่าไปตามที่คิดเห็นก็แล้วกัน”

เจ้าเมืองกล่าว

เมื่อได้รับโอกาสเต็มที่ ที่ปรึกษาผู้ชาญฉลาดจึงเดินเข้าไปหาคนเลี้ยงนกต่อหน้าผู้คนที่กำลังเฝ้าดูเหตุการณ์ แล้วกล่าวด้วยเสียงอันดัง น่าเกรงขามว่า

“เจ้ารู้ไหมว่าความผิดครั้งนี้ใหญ่หลวงนัก เพราะเจ้าได้ทำความผิดไว้อยู่ ๓ ประการ คือ ๑ การที่ท่านทนายไป ถือว่าเป็นความผิดของเจ้าโดยตรง ๒ การที่เจ้าท่านทนายไป เป็นเหตุผลให้ผู้ปกครองชั้นสูงต้องฆ่าคนตาย และ ๓ หลังจากเจ้าหัวขาดแล้ว ชาวเมืองของเราและคนต่างเมืองจะตำหนิผู้ปกครองเมืองนี้ได้ว่ารักนกมากกว่ารักประชาชนของตนจนเป็นเหตุให้สังฆาคคนได้ ทีนี้เจ้ารู้หรือยังว่าความผิดที่ก่อไว้วันนี้มีโทษมหันต์เพียงใด”

ขณะที่ที่ปรึกษากำลังกล่าวตำหนิชายเลี้ยงนกอยู่ ก็มีเสียงดังมาจากเจ้าเมืองว่า

“ท่านหยุดตำหนิเขาได้แล้ว เป็นความผิดของข้าเอง”

“ทำไมละขอรับ” ที่ปรึกษาถามเจ้าเมือง

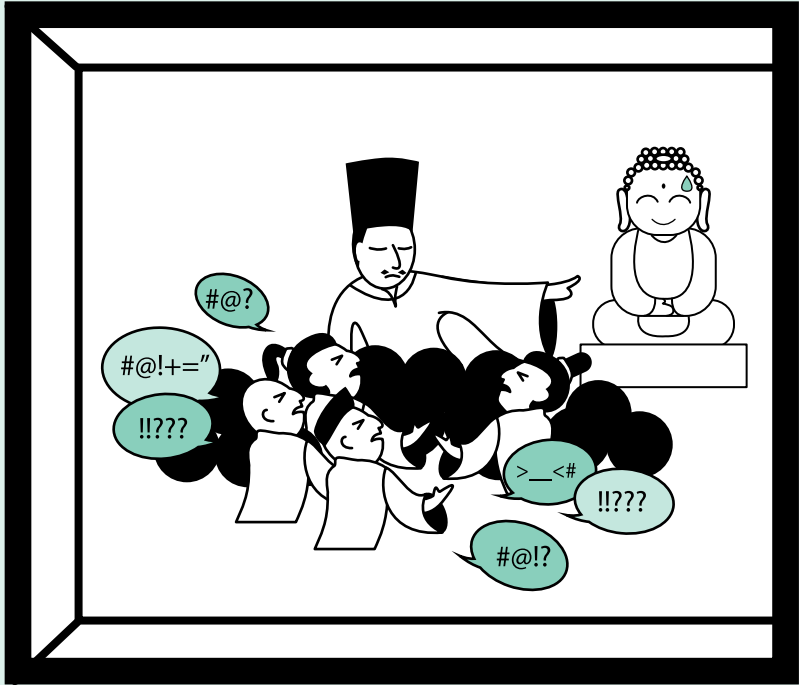
เมื่อสติมา ปัญญาก็ช่วยส่องนำทางให้เห็นความจริงที่ควรรับรู้ เจ้าเมืองซึ่งบัดนี้มีใจสงบและพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งที่เป็นไปอย่างชอบธรรมแล้ว ได้กล่าวตอบที่ปรึกษาว่า

“ขอบใจท่านมากที่เตือนสติเรา การที่เราจะสั่งฆ่าคนเลี้ยงนกเพียงเพราะเขาทำนกกหาย ถือว่าเป็นการไม่เหมาะสม เพราะมันเป็นความบกพร่องเพียงชนิดเดียว แต่สำหรับข้านั้น อาศัยเพียงความพึงพอใจของตนและความโกรธที่มาครอบงำ แล้วตัดสินใจสั่งฆ่าเขา นั้น เป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมยิ่ง เรื่องที่เกิดขึ้นจึงถือว่าเป็นความผิดของข้า เพราะข้าปล่อยให้อารมณ์ของตัวเองเป็นใหญ่”

ว่าดังนั้นแล้ว เจ้าเมืองก็มีคำสั่งให้ปล่อยคนเลี้ยงนก พร้อมกล่าวขอภัยต่อเขาที่ถูกกล่าวโทษอย่างไรเหตุผล

หลังจากเหตุการณ์ผ่านไป เจ้าเมืองได้ทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้น และเฝ้าเตือนใจตัวเองอยู่เสมอเพื่อที่จะไม่ให้ความโกรธเข้ามาครอบงำใจ จึงทำให้ท่านเกิดปัญญาในการรับรู้สิ่งต่างๆ รอบด้านมากขึ้น และนำไปสู่การเป็นผู้ปกครองที่ดีโดยธรรม

คุณค่าของปัญญา

พ่อค้าขายผ้าคนหนึ่งได้นำผ้าฝ้ายจำนวน ๕๐ ม้วนไปเร่ขายตามตลาดและหมู่บ้านต่างๆ วันหนึ่ง เขาได้ไปค้าขายในเมืองแห่งหนึ่ง ครั้นเหนื่อยจากการทำงานก็ได้แวะเข้าไปพักในศาลาของวัดที่มีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ตั้งตระหง่านอยู่

เขาเผลอหลับไปเพราะความอ่อนเพลีย เมื่อตื่นขึ้นมาปรากฏว่าผ้าฝ้ายจำนวน ๕๐ ม้วนหายไปหมดเกลี้ยง เขาจึงรีบไปแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่บ้านเมือง เมื่อมีการไต่สวนและเรื่องคดีความไปถึงผู้พิพากษาของเมือง ผู้พิพากษากลับตัดสินได้ง่ายๆว่า

“การที่ผ้าของพ่อค้าหายไปในครั้งนี้ ผู้ที่เป็นขโมยจะเป็นใครอื่นไปไม่ได้ ต้องเป็นพระพุทธรูปที่อยู่ตรงหน้าพ่อค้าแน่นอน ทั้งที่พระพุทธรูปควรจะเป็นที่พึ่งของประชาชน แต่กลับละเลยในหน้าที่อันจะก่อให้เกิดความสงบสุข ดังนั้นพวกเจ้าทั้งหลายจงพากันไปจับพระพุทธรูปมาเดี๋ยวนี้”

หลังได้รับคำสั่งจากผู้พิพากษา ถึงจะมึนงงในคำตัดสิน แต่เจ้าหน้าที่ทั้งหมดก็ต้องปฏิบัติตาม พวกเขาได้นำพระพุทธรูปมายังศาลตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมาย

ฝ่ายประชาชนเมื่อเห็นเจ้าหน้าที่นำพระพุทธรูปมาที่ศาลเพื่อไต่สวนคดีความ ต่างก็มามุงดูด้วยความรู้สึกประหลาดใจ อยากรู้ว่าผู้พิพากษาจะตัดสินอย่างไร ขณะเดียวกันก็พากันพูดเสียงดัง ต่างคนต่างก็วิพากษ์วิจารณ์ไปต่าง ๆ นานา

เมื่อผู้พิพากษาเห็นชาวบ้านพูดเสียงดังและไม่เคารพศาลเช่นนั้น จึงสั่งให้คนที่มามุงดูเงียบเสียงลง พร้อมกับสั่งปรับพวกเขาทั้งหมดที่อยู่ในนั้น

“พวกเจ้ามีสิทธิ์อะไรมาส่งเสียงเอ็ดตะโรอยู่ที่นี่ บ้างก็หัวเราะขบขันเหมือนดูถูกสถานที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ เพื่อไม่ให้คนอื่นเอาเป็นเยี่ยงอย่างซ้ำข้อสั่งปรับพวกเจ้าทุกคน”

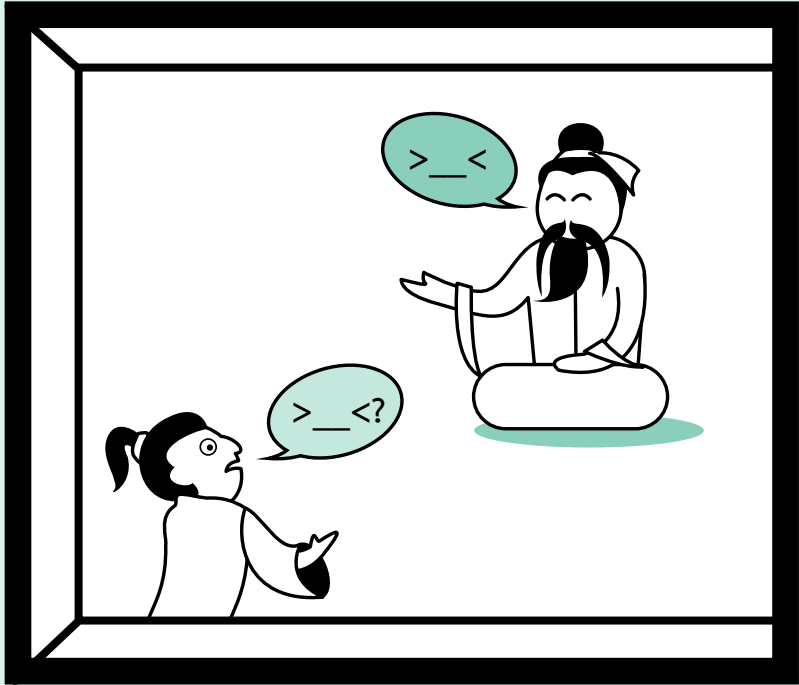
เมื่อเหตุการณ์กลับตาลปัตรเช่นนั้น ชาวบ้านที่มามุงดูต่างก็ตกใจในคำตัดสินและขอภัยต่อการกระทำของพวกตน พร้อมกับขอร้องให้ยกเลิกการสั่งปรับ แต่ผู้พิพากษาก็ยังยืนกรานคำตัดสินเดิมอย่างหนักแน่น

“ศาลจำเป็นต้องปรับพวกเจ้า แต่ก็จะกรุณาด้วยการลดหย่อนโทษให้คือ ให้ทุกคนนำผ้าฝ้ายมาเป็นค่าปรับในครั้งนี้นะคนละ ๑ ม้วน ภายในเวลา ๓ วัน หากใครไม่นำมาจะถูกจับทันที”

เมื่อได้ฟังคำตัดสินเช่นนั้น ประชาชนที่มามุงดูทั้งหมดจำต้องยอมนำผ้าฝ้ายมามอบให้แก่ผู้พิพากษา ในขณะที่ชาวบ้านนำผ้ามามอบให้ มีอยู่ม้วนหนึ่งที่พ่อค้าขายผ้าจำได้ว่าเป็นผ้าของตัวเองที่ถูกขโมยไป

เจ้าหน้าที่จึงทำการสืบค้นว่าใครนำผ้าม้วนนั้นมา พอรู้ตัวว่าเป็นใครก็เข้าจับกุมผู้ต้องหาที่ขโมยผ้าไปได้อย่างง่ายดายทันที เมื่อเรื่องทุกอย่างจบลง พ่อค้าจึงรู้ว่าเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นคือแผนของผู้พิพากษาในการจับตัวเจ้าหัวขโมยนั่นเอง

ไม่ได้มีมาตั้งแต่เกิด

ชายหนุ่มคนหนึ่งต้องการที่จะศึกษาเกี่ยวกับเซนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อพัฒนาชีวิตจิตใจของตัวเองให้ดีขึ้น แต่เขาคิดว่าตัวเองเป็นคนใจร้อน จุนเจียวง่าย เวลาฟังเรื่องที่ไม่พอใจ ไม่ถูกใจ จึงกังวลใจที่ตัวเองเป็นคนแบบนี้

ต่อมาชายหนุ่มได้ยินกิตติศัพท์ของอาจารย์บันไกว่าเป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดความรู้เรื่องเซนได้เป็นอย่างดี จึงได้ไปขอศึกษากับท่าน ขณะที่อยู่ในสำนัก เขาพยายามตั้งใจเรียนรู้อย่างเต็มที่ แต่เวลาอารมณ์โกรธมากระทบใจที่ไร เป็นต้องพ่ายแพ้อยู่เสมอ

เมื่อสิ่งที่ติดอยู่ในใจไม่ได้รับการสะสาง ชายหนุ่มจึงตัดสินใจเข้าไปกราบอาจารย์บันไกเพียงลำพัง เพื่อแจ้งให้ท่านทราบและเป็นการปรับทุกข์ที่มีอยู่ในใจของตน ครั้นอาจารย์บันไกเห็นลูกศิษย์เข้ามาหาด้วยใบหน้าอมทุกข์ ท่านก็ยิ้มให้และทักทายด้วยถ้อยคำที่เปี่ยมด้วยเมตตา

“เป็นอะไร ดูลีหน้าไม่ค่อยดีเลย”

“ท่านอาจารย์ ผมพยายามที่จะกำจัดความโกรธที่มีอยู่ในใจของผมออกไป แต่ก็ทำไม่ได้สักที ผมควรทำอย่างไรจึงจะกำจัดมันออกไปได้”

ครับ”

“เรามีสิ่งแปลกประหลาดอยู่ในตัววี ถ้าอย่างนั้นน้ำมันออกมาให้ อาจารย์ดูหน่อยสิ” อาจารย์บันโกกล่าวสะกิดเพื่อให้เขาได้น้อมจิตตาม

“ผมเอาออกมาให้อาจารย์ดูตอนนี้ไม่ได้หรอกครับ” ชายหนุ่ม กล่าวตอบเหมือนคนอับจนหนทาง

“แล้วเมื่อไรล่ะถึงจะเอาออกมาให้ดูได้”

“ก็มันไม่มาตลอดเวลานี้ครับ แต่จะมาเฉพาะตอนที่ผมโกรธ”

เมื่อลูกศิษย์แจ้งความอึดอัดที่เกิดขึ้นให้อาจารย์บันโกรับทราบแล้ว เพื่อเป็นการสะท้อนให้เขาเห็นว่า ความโกรธนั้นไม่ได้มีอยู่อย่างถาวร ท่าน จึงกล่าวกับลูกศิษย์ว่า

“การที่เรากล่าวเช่นนั้น แสดงว่าความโกรธไม่ใช่ธาตุแท้ที่ฝังอยู่ใน ชีวิตของเธอหรอก เพราะถ้ามันเป็นสมบัติของเธอจริง ๆ ไม่ว่าจะต้องการ ตอนไหนก็สามารถนำออกมาแสดงได้ในทันที ที่สำคัญ พ่อแม่ก็ไม่ได้ให้ ความโกรธติดตัวเธอมาตั้งแต่เกิดด้วย”

“ทำไมอาจารย์พูดเช่นนั้นล่ะครับ” ชายหนุ่มถามด้วยความรู้สึก ประหลาดใจ

“ก็เพราะว่าความโกรธเกลียด ความร้อนรุ่มใจนั้น เป็นสิ่งที่เราสร้างขึ้น มาเอง ถ้าต้องการให้หายไปจากใจของเรา ก็ต้องรู้จักใช้สติล้างใจให้ สะอาด แล้ววันหนึ่งใจของเธอจะสะอาดบริสุทธิ์ และอยู่เหนืออารมณ์ ต่างๆ ได้แน่นอน”

เมื่ออาจารย์กล่าวจบลง ลูกศิษย์ผู้คิดว่าจะไม่สามารถล้างความโกรธ ให้หมดไปจากใจได้ก็เกิดความรู้สึกสว่างในกลางใจทันที เขาก็มลงกราบพร้อม กล่าวขอขอบคุณในความกรุณาที่อาจารย์มีต่อตน

“ขอบคุณครับท่านอาจารย์ ผมรู้แล้วว่า จะเริ่มต้นแก้ไขความโกรธ
ที่มีอยู่นี้ที่ใด”

